

expedice speculum

Putování za záhadami a zajímavostmi regionu „Zrcadla“

Putování za středověkými dvojčaty

Petrovice u Nového Města na Moravě

Dnes se vydáme neobyčejně daleko za hranice našeho regionu. V nejvyšších polohách Vysočiny můžeme nalézt i kousek historie Moravskokrumlovska.

V okolí Nového Města na Moravě je malebná krajina přímo stvořená k letní i zimní rekreaci. Doba dovolených nás letos přivedla do tohoto kopcovitého kraje.

Jedeme po silnici č. 354. Před Novým Městem projíždíme vesničkou Petrovice. Hned za městem nás vítají Maršovice, vzápětí Rokytno. Připadáme si jako doma. Jedeme dál a ukazatel nám oznamuje, že dva kilometry vlevo leží Kadov. Následující vesnička se jmenuje Kuklík, ale my víme, že se dříve nazývala Vejmyslice. Povědomý je nám také nedaleký rybník Medlov, založený na místě za-

niklé vsi stejného jména.

Tato skupinka stejnojmenných vesnic na Moravskokrumlovsku a Novoměstsku jistě není náhodná. Poprvé na tuto záhadu upozornil historik Ladislav Hosák v publikaci „Místní a pomístní jména jako historický pramen“. Našel také historické souvislosti mezi oběma regiony.

Abychom pochopili dávné propojení našeho kraje a Novoměstska, musíme se vrátit na počátek 13. století. V tomto předělu mezi ranným a vrcholným středověkem docházelo k překotným změnám v uspořádání společnosti. Ještě ve 12. století byl výhradním vlastníkem půdy údělný kníže. Po vzniku markrabství na přelomu 12. a 13. století se objevuje první pozemková šlechta. Zakladatelské významných panských rodů

nabývali majetku především jako výsluhu za působení v královských službách (např. správci hradů, komoří, číšníci aj.). Významná část půdy se dostává do vlastnictví církve. Vznikající kláštery a biskupství jsou bohatě obdarovány majetkem jak z rukou panovníka, tak i silicí šlechty.

Po celé 13. století dochází k zásadním změnám v intenzitě osídlení. Na počátku byla řídké obydlená krajina s malým počtem vesnic. Z iniciativy nových vlastníků dochází k novému uspořádání vesnic s lepším využitím dostupné půdy. Počet poddaných rychle roste a dochází i k založení mnoha nových vsí. Tento proces bývá nazýván středověkou kolonizací. Toto dosídlování obydlených krajů a osídlování zcela neobydle-

ných území je provázeno organizovanými přesuny obyvatel, často i na velké vzdálenosti. Ve středověké kolonizaci je třeba hledat také klíč k vyřešení naší záhady.

Moravskokrumlovsko leží ve starosídlní oblasti, obydlené od pradávna. Intenzivní kolonizační dosídlení zde proběhlo patrně v první polovině 13. století. V tomto období vzniká také Moravský Krumlov. Pravděpodobně mezi léty 1210-1240 k nám organizovaně přichází také německy mluvící obyvatelstvo.

Zcela jinak vypadala krajina v místech dnešního Nového Města na Moravě. Chladné vrcholové polohy Vysočiny zůstaly ještě dlouho neobydleným hvozdem. Z české i moravské strany však kolonizace nezadržitelně postupovala, aby pak pravděpodobně ve 14. století byly odlesněny a obydleny nejvyšší polohy včetně Novoměstska.

V této době mohly být založeny také Petrovice, Maršovice, Rokytno, Kadov, Vejmyslice a Medlov u Nového Města. Shoda jmen s obcemi na Krumlovsku ukazuje na možnost organizovaného přesídlení části obyvatel z okolí Krumlova k Novému Městu.

Podívejme se nyní podrobněji na souvislosti mezi ranou historií Moravskokrumlovska a Novoměstska. Rozhodující vliv na průběh středověké kolonizace měly vlivné osobnosti ze vznikajících panských rodů a kolonizační aktivitou proslulé kláštery, především cisterciáků:

Boček z Obřan. Území na dolní Rokytne dostal výsluhou

Erb pánů z Obřan

před rokem 1239 Přibyslav z Křižanova. Spolu se svým zetěm Bočkem z Obřan kolonizuje toto území a někdy před rokem 1240 pravděpodobně zakládá město Moravský Krumlov. Díky svým schopnostem a královské přízni zastával řadu vlivných úřadů, určitou dobu byl i purkrabím znojemského hradu. V královských službách získal rozsáhlý majetek především v Rakousku. Jak jsme již napsali, uměl se i dobře oženit. Součástí bohatého věna „překrásné a vlídné“ ženy Eufemie bylo mimo jiné také Moravskokrumlovsko a Novoměstsko. Roku 1252 založil cisterciácký klášter ve Žďáru, 1255 pak Nové Město, původně nazývané po svém zakladateli Bočkanov. Zemřel roku 1255 a byl pohřben ve „svém“ klášteře ve Žďáru. Dodejme, že po vyměření rodu z Obřan r. 1312 přechází jejich majetek na pány z Lipé a vlastnické propojení Krumlovského a Novoměstského panství pokračovalo až do konce 15. století.

Štěpán z Medlova. V letech 1222-1223 byl purkrabím na hradu Děvičky. Zakladatel mocného rodu Pernštejnů. Založil klášter augustiniánek v Doubrovnicku. Na Moravskokrumlovsku vlastnil Kadov, který zůstal v rodovém majetku až do roku 1545. Také Štěpán z Medlova se podílel na kolonizaci Novoměstska. Získal mimo jiné také území na horní Svratce, v bez-

Erb pánů z Medlova a Pernštejna

prostřední blízkosti pozdějšího Nového Města.

Cisterciácký klášter ve Žďáru.

Cisterciáci prosluli jako zdatní organizátoři kolonizace. Snad to byli právě oni, kdo v zájmu světské vrchnosti prakticky provedl přesun poddaných a založení výše zmíněných vesnic. Pro tuto myšlenku bohužel nemáme žádnou přímou oporu v písemných pramenech.

Účast žďárských cisterciáků při založení Petrovic u Nového Města naznačuje listina z roku 1397. Týká se sporu novoměstského faráře s opatem Žďárského kláštera o desátky z této obce. Ves byla založena na území Nového Města, avšak její zakladatelé byli asi cisterciáci. Vlastníky obce se stali páni z Lipé.

Dávné vazby žďárského kláštera a moravskokrumlovských vsí Kadova, Petrovic a Vejmyslic dokládá dochovaná listina z roku 1542. Opat žďárského kláštera Ambrož prodal Vilémovi Kunovi z Kunštátu na Hrádku mimo jiné i „plat roční ve všech Výmyslicích, Petrovicích tři kopy videnské a obzvláště ze vsi Kadova puol druhé kopy videnské, kterýž se plat od staradávna každý rok k klášteru nahoře psanému vydával a vydává...“

Napsali Bronislav a Eva Grunovi Petrovice u M. Krumlova